

weg van het gesloten katholicisme of langs die van het open katholicisme bereikt worden. Er was gedurende de periode waarin de katholieken zich vrijwel isoleerden, zich in hun zuil verschansten, sinds zij zich van de liberalen distancieerden, geen sprake van een homogeen katholieke bevolkingsgroep die in gelijke richting dacht. Er was binnen die groep vrijwel voortdurend «een verwarring van

disputen en luide polemieken» met sterke individuele verschillen in de waardering die men voor het isolement had en die tot «progressieve» en «conservatieve» richtingen leidde (L. Rogier en N. de Rooy, *In vrijheid herboren*, p. 314).

Wellicht is het niet zo moeilijk te verklaren wat Arie Kuiper in december 1971 over het voormalige dagblad *De Tijd* schreef: «De Tijd is een merk-

waardige krant. Hij bestaat al 126 jaar en volgens kenners van de geschiedenis staat hij ook al 126 jaar op het punt te verdwijnen». Een kwestie van vertrouwen avant la lettre ?

Gert J. Peelen, *Van verlossing tot vertrossing. De ontwikkeling van het Nederlandse massamedium van emancipatiemechanisme tot eenheidsworst*, uitgeverij In den Toren, Baarn, 1976, 136 p., f. 15,-.

bbc : evenwichtige informatie, ook zonder zendgemachtigde verenigingen

jan briers

In de grote democratische landen rondom ons, en vooral in Groot-Brittannië en in de Duitse Bondsrepubliek, heeft de wetgever de radio- en televisieomroep toevertrouwd aan publiekrechtelijke instellingen, die over een ruime onafhankelijkheid beschikken en een wereldfaam genieten op het gebied van de objectieve ontvoogde berichtgeving.

Aan de omroepinformatie in West-Duitsland (NDR, WDR en West-Berlijn) die we ter plaatse bestudeerden, hebben we uitvoerige studies gewijd (1) omdat we van oordeel zijn dat ze er heel democratisch en democratiserend functioneert. En het zou wel daarom kunnen zijn dat ze systematisch door politieke leiders van alle strekkingen onder vuur wordt genomen en dat de omroepjournalisten er in de partijpers even geregeld als bij ons van gauchistische en van fascistische afwijkingen worden beschuldigd.

In Frankrijk is er, onder Premier Chaban-Delmas en ORTF-president Arthur Conte, een poging ondernomen om via onafhankelijke concurrerende televisieredacties (met Jacqueline Baudrier en Pierre Desgraupes als

directeurs) een evenwichtige berichtgeving in te voeren. Het heeft niet lang geduurd voor de administratieve pletmolen van de meerderheidspartijen door middel van verdachtmakingen en eenzijdige ingrepen de volledige dienstbaarheid van de omroep had hersteld. De andere partijen zijn trouwens op het gebied der regeringsinsameling in de pre-gaullistische tijd hoognaamd niet vrij te pleiten.

Ook de Britten met hun eeuwenoude trotse democratische principes zijn getuige geweest van een gelijkaardige strijd achter de schermen : hebben de Conservatieven niet, met een geringe parlementaire meerderheid, eerst de vervlakkende commerciële televisie ingevoerd en daarna de dito-radio ? En heeft Labour Premier Wilson niet, eveneens om de gevestigde BBC-onafhankelijkheid af te zwakken, een oud-voorzitter van de commerciële omroep - die voorheen conservatief minister was geweest - benoemd tot voorzitter van de BBC-Raad van Beheer ?

Maar zendgemachtigde verenigingen, dat typisch Nederlands voorbijgestreefd verschijnsel, waarvan onze Noorderburen zelf hoe langer hoe

meer afwijken, heeft geen enkel ander land als deus ex machina of als dood-eenvoudige machinatie gehanteerd.

Wat later vooral zal betreurd worden is dat ons land de zendgemachtigde verenigingen heeft ingevoerd, omdat de bevoegde verantwoordelijke leiders hebben gehandeld bij volslagen gebrek aan informatie over de totaal tegengestelde evolutie in alle andere democratische landen, waar de tijd van de eenzijdige partijpropagandistische nieuwsopiniëring in de audiovisuele media bijna vergeten is, en vervangen door een steeds groeiend aantal duidingsprogramma's en confrontaties.

De korte studie die hier volgt heeft tot object één enkel facet van het hele complexe verschijnsel «informatie-evenwicht» te verduidelijken : hoe kan de BBC, voorbeeld van rijp nieuwsbeleid voor de moderne wereld, binnen het kader van een statuut waarvan het onze van 1960 was afgetekend, alle strekkingen in correcte verhouding aan bod laten komen, zonder ooit te hebben gedacht aan zendgemachtigde verenigingen ?

Harde wet en milde toepassing.

Hoe vrij staat de BBC tegenover de centrale overheid ?

Het is de regering die aan de Raad van Beheer van de BBC, aan de Board of Governors, dus aan een «highly responsible Body with an independant status» (1) de taak heeft toevertrouwd om het Omroepwezen in het nationaal belang te behartigen. Ze doet dit door middel van «charters» of handvesten met geldigheid voor enkele jaren, en die later verlengd worden.

1. Het eerste wat opvalt is dat «His Majesty King George the fifth **granted** unto the British Broadcasting Corporation a Charter of Incorporation»: De regering verleent of schenkt dus veel meer dan ze gebiedt of verbiedt. (2)

2. Algemeen wordt «the great value of such services as means of disseminating information, education and entertainment» erkend, wat veel minder zakelijk en sceptisch klinkt dan in onze Belgische wetgeving.

3. Zeer belangrijk vind ik in «The Royal Charter» de zinsnede (4) «that the corporation should continue to provide broadcasting services pursuant to such licenses and **agreements** in that behalf as Our Postmaster General may from time to time **grant** to and **make with the Corporation**». De regering maakt dus overeenkomsten en afspraken met de Omroep, en beperkt zich niet tot bevelen en verbodsbepalingen.

4. Dat dit niet zo maar een verloren zinsnede is in een uitvoerige wettekst blijkt duidelijk uit het groot aantal keren dat deze zinswending in de wettekst voorkomt, en soms wordt zelfs de BBC eerst vermeld vóór de Minister: «... Licenses in such manner or by such means and methods as may from time to time be agreed by the corporation and Our Postmaster General...»

De zelfstandigheid van de BBC komt misschien nog nadrukkelijker tot uiting in de volgende veelzeggende passus van voornoemd royal Charter (5): «The Corporation may at any time... **apply for and accept** a supplemental Charter, or promote a Bill in Parlia-

ment, if it appears to the Corporation that a supplemental Charter or an Act of Parliament is required for». De BBC kan dus op wettelijk vlak initiatieven uitlokken, wat includeert dat grondige wijzigingen aan de omroep, zoals bij ons het invoeren van zendgemachtigde verenigingen bijvoorbeeld, in Groot-Brittannië niet denkbaar zijn zonder dat de BBC toch tenminste geraadpleegd wordt.

5. Sommige opdrachten van de BBC worden veel explicieter in de wet vermeld dan bij ons. Dit is slechts van bijkomstig belang in deze uiteenzetting, maar lijkt mij toch belangrijk om de mentaliteit van de wetgever beter te begrijpen: de BBC mag alle mogelijke soorten drukwerk uitgeven die worden noodzakelijk geacht voor de omroep, mag concerten organiseren, verstrekken en subventioneren en «to collect news and information in any part of the world and in any manner that may be thought fit...» Zou dit de spreekplicht van de ambtenaren in controversiële zaken veronderstellen ?

6. De Board of Governors wordt, niet zoals in België door het Parlement, maar door «The Queen in Council», dus door de regering benoemd, die trouwens ook de voorzitter en ondervoorzitter aanduidt (6). Ze kunnen ook door de regering worden afgezet. Dit betekent dat de voogdijminister een veel nadrukkelijker toezicht kan uitoefenen dan in België en ook veel strenger kan optreden tegen misbruiken. In de praktijk is dit nooit gebeurd en beide betrokken partijen schijnen daar trots op te zijn.

7. Op financieel vlak heeft de Regering dezelfde machten als bij ons. «For the purposes of the Home Services (Radio and Television) the Postmaster General is to pay the Corporation (out of moneys provided by Parliament) during the Licence a sum or sums equal to the whole of the net licence revenue, or to such percentage... thereof as the Treasury may from time to time determine».

8. We constateren dat inzake de informatie in de wet niets wordt gezegd over objectiviteit. Wel kunnen bepaalde algemene voorschriften op de berichtgeving worden toegepast,

bvb. (7) 20.1: «The grant of this our charter is made upon the express condition that the corporation shall **strictly** and faithfully observe and perform and cause to be observed and performed the provisions prescribed therein...». Dus wordt de uitzendingslicentie uitdrukkelijk verleend op voorwaarde dat de regels, opgenomen in het charter en in de Agreement gesloten tussen de Regering en de BBC, streng worden nageleefd.

Artikel 20.2 (8) voorziet trouwens dat eenieder, individu of groep, bij de Minister klacht kan indienen tegen het niet naleven van deze regels. De Postmaster General kan dan van de BBC eisen «to satisfy him that such provisions have been observed» en, mocht dit niet gebeuren binnen een bepaalde tijd, kan hij aan de BBC het charter ontnemen.

9. Alleen de informatie over het Parlement wordt in het charter speciaal vermeld: (9) «The Corporation shall broadcast an **impartial** account day by day prepared by professional reporters of the proceedings in both Houses of the United Kingdom Parliament».

Regeringsmededelingen moeten door de BBC worden opgenomen, (10) met of zonder vermelding dat het om door de Regering opgedragen uitzendingen gaat. Maar in de praktijk deelt ze meestal mede dat ze belangrijk nieuws heeft en dit wordt door de BBC newsrooms in de gewone berichtgeving na gemeenschappelijk overleg opgenomen, en niet als regeringsmededelingen.

Het vetorecht van de voogdijminister, dat ook bij ons in de wet is opgenomen, wordt daar mogelijk dankzij de passus in de Licence and Agreement 13.4: «the Postmaster General may from time to time by notice in writing require the Corporation to refrain at any specified time or at all times from sending any matter or matters of any class specified in such notice». Men zou kunnen stellen dat wij een grotere onafhankelijkheid genieten op dit gebied, gezien artikel 28.1 een berichtgeving voorziet die wordt gegeven in strenge objectiviteit en zonder voorafgaande censuur van de regering. We voegen er onmiddellijk aan toe, dat de Britse Ministers zelden of nooit van deze mogelijkheid tot ingrijpen gebruik maken.

«However, in practice, this (11) has always been treated as a reserve power and the Corporation has enjoyed, and enjoys complete freedom in the handling of its programme activities».

Wel bestaan er inzake informatie zekere restricties via de zgn. Prescribing Memoranda, (12), een soort ongepubliceerde appendix bij Charter en Licence, uitgevaardigd vroeger door de Postmaster General, nu door de Staatssecretaris van binnenlandse zaken. Ze eisen o.a. dat de BBC zich zou onthouden van het uitdrukken van een eigen opinie over actualiteit en algemene politiek.

In hetzelfde memorandum houdt de Staatssecretaris rekening met de verzekering, door de vroegere Voorzitter van de BBC Lord Normanbrook verstrekt in een brief van 19 juni 1964 aan de toenmalige minister, dat het de plicht is van de BBC controversiële onderwerpen met de nodige onpartijdigheid te behandelen, en dat de BBC er over zal waken dat programma's niet indruisen tegen de goede smaak en het fatsoen, en niet aanzetten tot misdaad en wanorde.

(1) Politieke bewustmaking via de ether. Jan Briers, Guido Ros. *De Brug*, nr. 3, 1970, pp. 182-191.

De audiovisuele media in Berlijn: nog steeds koude oorlog via ethergolven. Jan Briers, Guido Ros, Frieda Saeys. *De Brug*, nr. 3, 1974, pp. 178-214.

(2) *BBC Handbook* 1976. p. 276 The Charters of the BBC.

(3) *BBC Handbook* 1976. p. 278 Inleiding. Incorporation betekent «erkenning als rechtspersoon».

(4) *Ibidem*. Inleiding.

(5) *BBC Handbook* 1976. p. 285. 19.1

(6) *BBC Handbook* 1976. p. 280. Constitution 5.1.

(7) *BBC Handbook* 1976. p. 285. General 20.1

(8) *BBC Handbook* 1976, p. 286.

(9) *Ibidem*. p. 290, 13.2

(10) *Ibidem*, p. 290, 13.3 en p. 272

(11) *Ibidem*, p. 272

(12) *BBC Handbook* 1976, p. 273.

83 jaren filmgeschiedenis

Zopas stelde Dirk Lauwaert voor de 'Bibliotheek communicatiewetenschappen' een «Tijdstabel der Filmgeschiedenis» samen die de periode 1893-1975 bestrijkt. Hij bestaat uit een doosvormige map, waarin 15 uitplooibare vellen zitten opgeborgen. In 15 kolommen worden de filmgeschiedenis en haar politieke, culturele, economische en wetenschappelijke context beschreven. Negen kolommen zijn gewijd aan achtereenvolgens de film in de Verenigde Staten, Frankrijk, Italië, Duitsland, de Sovjetunie, Groot-Brittannië, België en Nederland, nationale filmindustrieën (waaronder alle filmproducties worden gerubriceerd die vanuit ons perspectief een exotisch karakter hebben) en tenslotte de niet-commerciële film (waaronder underground film, experimentele film, kortfilm, documentaires enz.).

Tenslotte zijn ook de filmtechnologie en filmeconomie elk met een kolom in deze filmgeschiedenis opgenomen. Vier kolommen beschrijven de context ervan: politieke geschiedenis, media en amusementsindustrie, kunst en filosofie, wetenschap en

technologie. Tenslotte is er nog een zestiende kolom vrij gehouden voor eigen notities.

De gegevens in deze vijftien kolommen verwerkt, zijn uiteraard summier: hoofdzakelijk filmtitels, voorafgegaan door de naam van hun regisseur, met nu en dan een supplementaire informatie betreffende een speler, een genre, een technisch effect. Dezelfde bondigheid - welke de gebruiker toch wel tot extra aandacht en eigen research zou moeten stimuleren - diende ook nagestreefd in de context-kolommen.

Tot de filmgeschiedenis meenden wij ook als volwaardige elementen te mogen rekenen: Filmfestivals, filmtijdschriften, fanpublicaties, filmesthetische studies, filmscholen en allerlei randgenres als SF, horror en de erotische film.

Deze tijdstabel kan bekomen worden via het Centrum voor Communicatiewetenschappen, Van Evenstraat 2 A, 3000 LEUVEN, en kost 195 fr.